

Kroniek van het grensoverschrijdende strafrecht

Citation for published version (APA):

Klip, A. H. (2002). Kroniek van het grensoverschrijdende strafrecht. *Nederlands Juristenblad*, 1590-1596.

Document status and date:

Published: 01/01/2002

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Kroniek van het grensoverschrijdende strafrecht

Met de aanslagen in de Verenigde Staten heeft de ontwikkeling van een grensoverschrijdend strafrecht een grote vaart genomen. Ook andere terreinen, zoals het oorlogsstrafrecht en het uniestrafrecht, waren er verantwoordelijk voor dat er vrijwel wekelijks iets relevants gebeurde. Een kroniek van een bewogen jaar!

Elf september

De Europese Unie vaardigde tussen Kerst en Nieuwjaar drie rechtsinstrumenten tot bestrijding van het terrorisme uit.¹ Op grond hiervan kunnen allerlei maatregelen worden genomen, waarbij men zich vooral richt op de 'bevriezing' van tegoeden en middelen. Deze maatregelen worden slechts genomen ten aanzien van personen die voorkomen op een lijst die bij deze wetgeving is gevoegd. Vanuit rechtsstatelijk perspectief zijn er flink wat kanttekeningen te plaatsen bij (met name) de wijze waarop iemand op de lijst kan geraken en het ontbreken van enig rechtsmiddel om daar weer van te worden verwijderd. De lijst wordt door de Raad van de Europese Unie opgesteld 'aan de hand van welbepaalde inlichtingen of dossier-elementen die aantonen dat door een bevoegde instantie een beslissing is genomen ten aanzien van de bedoelde personen, groepen en entiteiten.' Welke autoriteit is dat? Welke graad van verdenking is vereist? Het zijn vragen die bij eventuele gebruikmaking van de bevoegdheden niet meer aan de orde komen omdat autoriteiten van de Lidstaten gehouden zijn de besluiten te handhaven. Omdat in de wetgeving zelf is vastgelegd dat iemand verdacht wordt van (betrokkenheid bij) een 'terroristische daad' zijn rechtsmiddelen feitelijk niet voorhanden.

André Klip is hoogleraar straf(proces)recht en grensoverschrijdende aspecten van het strafrecht aan de Universiteit Maastricht.

Er rest de betrokkenen niets anders dan de rechtmatigheid van de anti-terroriswetgeving als zodanig te betwisten. De moeilijkheden daarvan kwamen dit jaar reeds tot uitdrukking in een zaak die diende voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Twee Baskische organisaties achtten zich slachtoffer van mensenrechtenschendingen omdat zij vermeld staan in de eerder genoemde lijst. Het Hof verklaarde de klacht niet-ontvankelijk omdat de maatregelen slechts op zouden roepen tot gebruikmaking van instrumenten van internationale samenwerking in strafzaken die al eerder bestonden en voor het overige was de klacht te abstract omdat de EU-maatregelen omzetting naar nationaal recht zouden vereisen.² Enkele Zweden van Somalische afkomst hebben bij het Gerecht van Eerste Aanleg van de EG vruchteloos geklaagd over verschillende rechtsinstrumenten die reeds voor 11 september door de EG/EU in verband met de terrorismebestrijding zijn genomen en waardoor zij niet meer de onbeperkte beschikking hebben over hun eigen bezit.³

Uniestrafrecht

De Commissie presenteerde in december haar Groenboek inzake de strafrechtelijke bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap en de instelling van een Europese officier van justitie. Het voorstel is een van een nieuw kaffort voorziene versie van het Corpus Juris.⁴ De Nederlandse regering heeft in een reactie het voorstel positief beoordeeld,

maar zoveel voorwaarden gesteld, dat betwijfeld moet worden of het echt haar steun heeft.⁵ Het groenboek moest eerder in dit blad reeds forse kritiek van Fijnaut en Groenhuijsen incasseren.⁶ Mij komt het voor dat het voorstel geen toegevoegde waarde heeft en vanwege het beperkte karakter (slechts bevoegd voor EG-fraude) meer afstemmingsproblemen oproept dan oplost.

En dan komt er natuurlijk nog het veelbesproken Europese aanhoudingsbevel.⁷ Dit zou moeten leiden tot een versnelling van de uitleveringsprocedures tussen de Lidstaten van de Europese Unie en het opheffen van weigeringsgronden. Hoewel mij geen gegevens bekend zijn, waaruit zou blijken dat er fundamenteel iets mis is met de uitleveringspraktijk binnen de Europese Unie, moet de vraag worden gesteld of er zoveel verandert als het Kaderbesluit, zoals beoogd, op 1 januari 2004 inwerking treedt. Mogelijk is dat de rechtsgang in Nederland enigszins wordt bekort. Veel zal echter afhangen van de uitvoeringswetgeving, die voor alle Lidstaten weer nationaal (en dus uiteenlopend) zal worden uitgewerkt.⁸ In artikel 17 worden termijnen genoemd waarbinnen de overdracht gerealiseerd dient te zijn. In het kaderbesluit ontbreekt een sanctie op overtreding van het voorschrift. Leidt het tot invrijheidsstelling, tot onmiddellijke overdracht of tot verlenging van de behandeling van het verzoek? Voorts heeft elke staat weer zijn zin gekregen in allerlei facultatieve weigeringsgronden, die nog steeds uitlevering zullen belemmeren.

De Raad besloot op 28 februari 2002 tot oprichting van Eurojust.⁹ Deze organisatie dient vooral de praktische aspecten van de samenwerking en coördinatie van de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit te verbeteren. Elke lidstaat heeft daartoe een officier van justitie of rechter afgevaardigd. Eurojust is de nieuwste loot aan de stam van organisaties ter bestrijding van strafbare feiten. Te vrezen valt dat substantieel veel energie en geld verloren zal gaan aan de noodzakelijke afbakening en communicatie van met name Europol, dat grotendeels dezelfde taken heeft toebedeeld gekregen. In samenhang met de reeds genoemde initiatieven rond de Europese Officier van Justitie rijst de vraag of de Commissie Europol heeft opgegeven. Er dient zeker ook op het positieve aspect van de oprichting van Eurojust te worden gewezen. De nadruk op vooral de praktische aspecten van samenwerking in strafzaken stemt meer overeen met de behoeften in de praktijk, die zeker niet liggen bij (nog) meer nieuwe wetgeving.

De wetgevende productie van de Europese Unie is ook voor het strafrecht niet meer bij te houden. Om die reden zie ik er ook vanaf om een overzicht van alle regelingen te geven. Des te groter mijn waardering voor wetenschappers die een en ander bijeen hebben weten te brengen voordat het gros van de regelingen weer vervluchtigd is.¹⁰ Voor het overige beperk ik me hier tot de constatering dat de omvang, verspreidheid en inconsistentie van het uniestrafrecht niet bepaald bevorderlijk zijn voor een efficiënte rechtshandhaving en het waarborgen van de rechten van burgers.

Voor het eerst werden in 2001 twee zaken betreffende de Schengenuitvoeringsovereenkomst voor het Hof van Justitie gebracht. In beide zaken, die gevoegd worden behandeld, gaat het in wezen om de vraag of aan artikel 54 Schengen een vervolgingsbelemmering wordt ontleend indien de verdachte voor hetzelfde feit een transactie in een andere Schengenstaat is aangegaan.¹¹ In de door het Oberlandesgericht Köln verwezen zaak betreft het een Nederlandse transactie. De Nederlandse regering heeft in haar Schriftelijke Opmerkingen voor het Hof van Justitie het standpunt ingenomen dat weliswaar uit de tekst van het verdrag niet kan worden afgeleid dat transacties ook onderling erkend dienen te worden, maar dat de Duitse rechter rekening zou moeten houden met de ruimere toepassing van het ne bis in idem-beginsel in het Nederlandse rechtssysteem, omdat zulks recht zou doen aan het gemeenschappelijk streven naar één ruimte waarin staten met elkaar samenwerken en de rechten van de burger worden gewaarborgd. Mede in het licht van de Europese ontwikkelingen sinds op de top van Tampere het beginsel 'wederzijdse erkenning' werd gepropageerd, sluit naar de opvatting van de Nederlandse regering de letterlijke tekst van artikel 54 niet meer aan bij de huidige praktijk van strafrechtspleging in de Schengenstaten.

Samenwerking in strafzaken

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wees op 8 november 2001 een interessant arrest in de zaak Sari tegen Turkije en Denemarken.¹² De Turkse onderdaan Sari werd er door beide landen van verdacht in 1990 in Denemarken een moord te hebben begaan. Hij kon echter pas in 1992 in Turkije worden aangehouden. De Turken beslisten niet op het Deense uitleveringsverzoek, maar vroegen na enige correspondentie om het Deense dossier. Pas in 1995 dragen de Denen formeel de strafvervolgning aan Turkije over. Eind 1998 wordt Sari door de Turkse rechter tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij klaagt vervolgens in Straatsburg over schending van de redelijke termijn. Interessant is de wijze waarop het Hof de verantwoordelijkheid van de beide samenwerkende staten voor het EVRM in tweeën knipt. Denemarken wordt verantwoordelijk gehouden voor de periode lopend vanaf het feit tot aan de formele overdracht (1990-1995). Turkije wordt verantwoordelijk gehouden voor de periode vanaf het moment dat het aanhoudingsbevel uit Denemarken binnen kwam tot de onherroepelijke veroordeling (1990-1998). In zijn beoordeling van de vraag of een schending zich heeft voorgedaan stelt het Hof ten aanzien van beide landen vast dat de periodes van inactiviteit steeds mede te wijten waren aan het andere land en dat er in dit opzicht sprake is van een 'responsabilité conjointe du Danemark et de la Turquie.' Vanwege die gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is het niet mogelijk de staten individueel een verwijt te maken en wordt geen schending aangenomen. De zaak Sari toont de lacunes van de bescherming van het EVRM in optima forma. Het EVRM-systeem is gebouwd op een individueel aanwijsbare staat die verantwoordelijk is voor een schending. De huidige verwevenheid van strafrechtelijke samenwerking maakt zo'n individualisering steeds moeilijker. Het leidt ertoe dat geen enkele staat verantwoordelijk is voor het geheel. Mijns inziens dient slechts individualisering plaats te vinden ten aanzien van de klager: zijn zijn rechten geschonden door de gezamenlijke verdragsstaten? Eerst als het antwoord daarop bevestigend is, rijst de vraag van de individuele schuld van de betrokken staten.

De Nationale ombudsman bracht op 21 mei jongst leden een rapport uit over de praktijk van de overdracht van buitenlandse vonnissen naar Nederland.¹³ Nederland kent voor de overname van buitenlandse strafvonnissen twee verschillende procedures: de omzettings- (of exequatur-) procedure en de voortgezette tenuitvoerlegging. Bij de exequaturprocedure stelt de Nederlandse rechter, in concreto rechtbank en Hoge Raad, uitgaande van de buitenlandse bewezenverklaring van de feiten de strafmaat naar Nederlands recht opnieuw vast (art. 31 WOTS). De rechter heeft in beginsel de bevoegdheid de straf substantieel te verlagen ten opzichte van wat in het buitenland was opgelegd. Bij de onmiddellijke of voortgezette tenuitvoerlegging moet de buitenlandse straf volledig worden overgenomen. Daarmee zijn we aangekomen bij de kernvraag van de klacht voor de Nationale ombudsman: wat is de buitenlandse straf en wat is de volledige Nederlandse straf die daarmee overeenstemt? Anders dan de exequaturprocedure geldt de voortgezette tenuitvoerlegging als een buitengerechtelijke procedure. De Minister beslist na advies van de bijzondere kamer van het Gerechtshof te Arnhem (art. 43 WOTS). In de klacht voor de ombudsman had een Nederlander die wegens een drugsdelict in Groot-Brittannië tot tien jaar was veroordeeld verzocht om zijn overbrenging. De Britse autoriteiten gingen akkoord. Het Hof, uitgaande van een mogelijke invrijheidsstelling in Groot-Brittannië na vijf jaar, adviseerde de Minister van Justitie de straf niet over te nemen omdat de Britse strafmaat naar Nederlandse maatstaven excessief zou zijn. Immers bij overname van de Britse straf van 10 jaar na toepassing van de Nederlandse vervroegde invrijheidsstelling zou de materiële straf (2/3 van 10 jaar = 6 jaar en 8 maanden) 20 maanden langer duren dan bij voortgezet verblijf in Groot-Brittannië. Ondanks het feit dat klager zich daarvan bewust was en ermee instemde, had dat geen invloed op het advies van het Hof. Dit oordeel werd door de Minister van Justitie overgenomen. Klager stelde bij de Nationale ombudsman dat de afwijzing van zijn verzoek ten onrechte was geschied.

Nadat de ombudsman inlichtingen had ingewonnen bij een deskundige en om nadere informatie had verzocht bij de Britse autoriteiten kwam hij tot de conclusie dat de overname van buitenlandse vonnissen niet mag leiden tot een verzwarende van de materiële straf. Met andere woorden: na overbrenging naar Nederland mag de Nederlander niet langer vastzitten dan dat hij bij voortgezet verblijf in het buitenland zou zitten. Dit oordeel zal naar verwachting een einde maken aan de zeer merkwaardige Nederlandse praktijk die tot dusver toeliet dat Nederlanders na overname langer worden gestraft dan de buitenlandse rechter in zijn vonnis

naar buitenlandse maatstaven bepaalde. Het rapport van de ombudsman is om nog een andere reden van groot belang. In een overweging ten overvloede besteedt hij aandacht aan het probleem dat niet steeds op voorhand duidelijk zal zijn op welk moment de betrokkene naar buitenlandse maatstaven vervroegd in vrijheid zal worden gesteld. Anders dan in Nederland is in veel buitenlandse landen de vervroegde invrijheidsstelling niet een van tevoren vaststaand recht. Zo zijn er landen waar de invrijheidsstelling voorwaardelijk is en afhankelijk is gesteld van een beslissing. Tot dusver volgde de Minister van Justitie in Nederland de lijn dat wanneer niet duidelijk was wanneer de buitenlandse invrijheidsstelling zou plaatsgrijpen (omdat deze bijvoorbeeld afhankelijk is van een beslissing van de parole board) dat werd uitgegaan van een volledige tenuitvoerlegging van de nominaal opgelegde straf. Op dit punt heeft de ombudsman bepaald dat de Minister van Justitie zich er niet zonder nader onderzoek vanaf mag maken. Op de Minister rust een onderzoeksplicht om in elke individuele zaak de meest waarschijnlijke datum van invrijheidsstelling te achterhalen.

De ophef begin dit jaar omtrent de uitlevering van enkele Nederlanders naar de Verenigde Staten had veel weg van Shakespeare's 'much ado about nothing'. Twee Nederlanders werden aan de Verenigde Staten uitgeleverd op verdenking van handel in XTC-pillen.¹⁴ Centraal stond het uitgangspunt dat de garantie van teruglevering door de Verenigde Staten naar Nederland 'naar het oordeel van de Minister van Justitie dient te bestaan' (art. 4 lid 2 Uw).¹⁵ In de notawisseling die het uitleveringsverdrag tussen Nederland en de Verenigde Staten aanvult lijkt de garantie niet keihard.¹⁶ Ik meen dat de notawisseling toch voldoet aan de eis die de Uitleveringswet stelt, namelijk dat de Minister er van overtuigd moet zijn dat de terugkeer gegarandeerd is.¹⁷ Ook uit de parlementaire goedkeuring in beide landen blijkt dat de teruglevering besloten ligt in de bereidheid eigen onderdanen uit te leveren.¹⁸ Recente arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens met betrekking tot de hardheid van de garanties die bij uitlevering aan de Verenigde Staten dienen te worden gesteld om schending van artikel 3 EVRM te voorkomen, ondersteunen de beslissing van de Nederlandse rechter.¹⁹ Naar mijn inschatting liggen de bezwaren tegen de uitlevering in casu elders. Aan het uitleveringsverzoek liggen in Nederland door Nederlanders gepleegde feiten ten grondslag, die met behulp van in Nederland actieve Amerikaanse opsporingsambtenaren aan het licht zijn gekomen. Nederlanders die in Nederland strafbare feiten plegen behoren in Nederland te worden vervolgd, al was het maar uit overwegingen van proceseconomie. Een ander bezwaar wordt ontleend aan het Samenwerkingbesluit Buitenlandse Ambtenaren,²⁰ waarin ook voor Amerikaanse opsporingsambtenaren de verplichting besloten ligt te verschijnen bij de rechter, en überhaupt pas in Nederland actief te worden na bevel daartoe van de Officier van Justitie.

Tussen al het wetgevende geweld van de Europese Unie zou wel eens vergeten kunnen worden dat ook de Raad van Europa (zij het op een wat rustiger en meer op de lange termijn gerichte wijze) nog verdragen produceert. Zo werd op 23 november 2001 te Boedapest het Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken gesloten.²¹ Het is een klassiek strafrechtelijk verdrag. Het bevat de verplichting tot strafbaarstelling, vestiging van rechtsmacht en de verplichting elkaar wederzijds allerlei vormen van rechtshulp te geven. Het verdrag vereist uitvoeringswetgeving, wat zeker geen makkelijke kluit is voor wetgevingsambtenaren. Op 8 november 2001 werd te Straatsburg het Tweede Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken gesloten.²² Het bevat voor de praktijk enkele belangrijke uitbreidingen van de modaliteiten van samenwerking, zoals de aanwezigheid van verzoekende autoriteiten bij de uitvoering van rechtshulpverzoeken en een verbetering van de regeling van de tijdelijke overbrenging van gedetineerden. Voorts wordt in artikel 9 het getuigenverhoor per videoconferentie ingevoerd en in artikel 17 de grensoverschrijdende observatie. Tevens worden undercoveroperaties en gemeenschappelijke opsporingsteams geregeld. Nederland heeft deels al geanticipeerd op deze ontwikkelingen bij de invoering van de bijzondere opsporingsmethoden. Voor een ander deel, bijvoorbeeld ten aanzien van de gemeenschappelijke onderzoeksteams, zal ook hier uitvoeringswetgeving ontworpen dienen te worden.²³

Vervolg van oorlogsmisdrijven in Nederland en gaststaat-perikelen

Op 18 september gaf de Hoge Raad uitsluitsel over de vraag of Nederland rechtsmacht heeft over de in Suriname gepleegde decembermoorden. De Hoge Raad bevestigde dat, onafhankelijk van de volkenrechtelijke toelaatbaarheid, naar Nederlands recht een strafbaarstelling en rechtsmachtsbasis hun grondslag dienen te hebben in een formele wet.²⁴ Alhoewel daarmee het eerste middel reeds doel trof, zag de Hoge Raad aanleiding ook de andere middelen te bespreken. Ten aanzien van het vijfde middel werd uitvoerig ingegaan op Nederlandse rechtsmacht in het buitenland. Met een beroep op de wetsgeschiedenis van andere verdragen en hun uitvoeringswetten bepaalde de Hoge Raad dat artikel 5 van de Uitvoeringswet Folteringverdrag vereist dat de verdachte in Nederland dient te zijn, opdat Nederland rechtsmacht heeft, of dat er een ander in het 'Verdrag genoemd aanknopingspunt voor de vestiging van rechtsmacht aanwezig is'.²⁵ De Hoge Raad heeft hier de afwijkende wetsgeschiedenis van de Uitvoeringswet Folteringverdrag miskend. De wetgever heeft juist beoogd af te wijken van waartoe het verdrag verplicht om bij uitzondering in dit geval een 'onbeperkt universaliteitsbeginsel' van toepassing te verklaren.²⁶ Om die reden vormt de verwijzing naar andere verdragen waarbij dat niet gebeurde geen argument van enig gewicht.²⁷ Ook de regering ging in haar Tweede periodieke rapport van de Nederlandse regering aan het Anti-Foltercomité daar van uit: 'A few members of the Committee were under the impression that the Netherlands had limited the exercise of jurisdiction. This is not the case. Its recognition of the principle of universal jurisdiction covers de facto all possible connecting factors for jurisdiction, i.e. including the nationality of the victim. Incorporation of the provision in article 5, paragraph 1 (c), was therefore superfluous since Dutch criminal law is also applicable - pursuant to the Act implementing the Convention - to any person who commits torture or procures the commission of torture outside the Netherlands.'²⁸

Ondergesneeuwd in de aandacht voor het NIOD-rapport verscheen eveneens in april het evaluatieve onderzoek naar de werkwijze van het NOVO-WOS-team te Arnhem, dat zich bezig houdt met de opsporing en vervolging van oorlogsmisdrijven.²⁹ Sinds de oprichting van een Nationaal team voor de Opsporing van Oorlogsmisdrijven in Joegoslavië in 1994 en de taakuitbreiding naar alle landen in 1998 is geen enkele zaak bij de rechter aanhangig gemaakt. De politiek geuite wens tot vervolging van oorlogsmisdadigers legt het in de praktijk af tegen de weerbarstigheid van de thematiek. Ook valt te constateren dat het uitzettingsbeleid van de IND en het weigeren van de vluchtelingenstatus op grond van artikel 1 F Vluchtelingenverdrag niet bepaald dienstig is voor het vergroten van de kans dat een strafzaak aanhangig kan worden gemaakt. Het is opmerkelijk dat van de onderzochte landen Canada en Nederland het meeste werk maken van de opsporing van oorlogsmisdadigers. In de praktijk blijkt juist bij hen de 'no safe haven policy' neer te komen op een 'not in my backyard' en dus uitzetting te prevaleren. De indruk blijft hangen dat in Nederland Belgische toestanden moesten worden voorkomen en tegen willekeurig welke buitenlandse politicus een strafzaak wegens een internationaal misdrijf zou moeten worden gestart. De Minister van Justitie heeft op het evaluatieve onderzoek gereageerd met een Plan van Aanpak.³⁰ Hierin heeft hij de meeste conclusies van het onderzoek overgenomen. Er komt onder andere een personele uitbreiding en bij de samenstelling van een multidisciplinair team zullen alle relevante disciplines vertegenwoordigd zijn. De banden met de IND zullen hechter moeten worden, het tijdsverloop tussen het ontvangen van gegevens door de IND en de toezending daarvan aan het opsporingsapparaat moet korter. Tevens wordt gewerkt aan het uitbreiden van de internationale gegevensuitwisseling op dit terrein.³¹

De komst van het Internationaal Strafhof naar Nederland deed enkele wetten tot stand komen.³² Allereerst de Uitvoeringswet Internationaal Strafhof.³³ In deze wet wordt de samenwerking met het Strafhof en de bijstand van Nederland aan het functioneren van het Strafhof geregeld. Belangrijke plaats is ingeruimd voor de tenuitvoerlegging van vonnissen van het Strafhof. Nederland zal immers ingevolge het Statuut de tenuitvoerlegging moeten doen indien geen ander land daartoe bereidheid toont. Daarnaast zag een aanpassingswet het levenslicht, waarin verschillende wetten zijn gewijzigd om, kort gezegd, de rechtspleging voor het Internationaal Strafhof te kunnen beschermen.³⁴

In april werd het ontwerp voor een Wet Internationale Misdrijven (WIM) bij de kamer ingediend.³⁵ De wet beoogt een grondslag naar Nederlands recht te bieden voor tal van strafbare feiten (genocide/misdrijf tegen de menselijkheid/schendingen van de Geneefse

verdragen/foltering). Zij strekt mede tot uitvoering van de verplichtingen ontleend aan het Statuut voor het Internationaal Strafhof. Het voorstel is voorzien van een fraai uitgewerkte memorie van toelichting, waarnaar ik graag verwijs. Uit plaatsgebrek moet ik mijn bespreking van de WIM beperken tot wat ik als de achilleshiel van de WIM beschouw en wat zonder wetswijziging de overige bepalingen van de wet loos zal maken. Het gaat daarbij om de zeer beperkte rechtsmacht voor in het buitenland gepleegde misdrijven, die bovendien nog beperkter is dan de bestaande Wet Oorlogsstrafrecht.

Artikel 2 WIM verklaart in aanvulling op de bepalingen over rechtsmacht van het Wetboek van Strafrecht een drietal rechtsmachtbepalingen specifiek van toepassing. Zowel afzonderlijk als ook gezamenlijk moeten deze bepalingen als de doodsteek voor een effectieve handhaving van de wet worden beschouwd en zullen zij het sterk uitgebreide NOVO-WOS-team onder de nieuwe wet zo goed als werkloos maken. Over het overgrote deel van de misdrijven uit deze wet zal Nederland geen rechtsmacht hebben. De onder a van artikel 2 WIM genoemde voorwaarde van aanwezigheid op Nederlands grondgebied betekent dat Nederland slechts rechtsmacht heeft indien de verdachte na begaan van het strafbaar feit naar Nederland komt. Deze voorwaarde komt eveneens voor bij verschillende misdrijven die in artikel 4 Sr zijn opgesomd.³⁶ Van deze bepaling mag, op zijn zachtst gezegd, niet een al te grote werklast verwacht worden. Voorzover ik heb kunnen nagaan is voor de genoemde misdrijven in artikel 4 één zaak in Nederland aanhangig gemaakt.³⁷

Ten onrechte wordt aldus een omstandigheid die relevant is voor de vraag of vervolging in Nederland opportuun is geformuleerd als rechtsmachtvoorwaarde. Dit heeft catastrofale gevolgen voor de mogelijkheid rechtsmacht uit te oefenen. Nederland zal bij aankomst van een potentiële verdachte niet over een informatiepositie kunnen beschikken die het mogelijk maakt beslissingen rond vervolging te nemen. Sterker nog, aangezien de aanwezigheid van de verdachte voorwaarde is voor rechtsmacht, zal geen opsporingsactiviteit kunnen plaatsgrijpen.³⁸ Zolang de verdachte niet in Nederland is, heeft Nederland geen bevoegdheid over het feit en vereist het strafvorderlijk legaliteitsbeginsel dat geen opsporingshandelingen plaatsvinden. Het ontbreekt feitelijk aan gegevens om beslissingen te nemen die er voor zorgen dat Nederlandse rechtsmacht behouden blijft. Aanhouding en in verzekeringstelling van de verdachte is een absolute noodzaak.³⁹ Zodra hij het land uit is, vervalt elke grondslag voor Nederlandse opsporingsactiviteit. Een dergelijke situatie deed zich voor bij de zaak Pinochet uit 1994. Het OM, onvoorbereid geconfronteerd met de aanwezigheid van Pinochet in Nederland, had geen enkel inzicht in de vraag waarvan Pinochet nu precies zou kunnen worden verdacht, of Nederland daarover rechtsmacht had en of er sprake was van enige bewijspositie. Toen na vertrek van Pinochet uit Nederland beklag tegen niet-vervolgung werd ingesteld, kon het Hof Amsterdam met recht zeggen dat, mede gezien de afwezigheid van de verdachte, vervolging niet opportuun was.⁴⁰ Dit laatste toont mijns inziens dat de vraag van aanwezigheid van de verdachte in de Pinochet-beslissing daar lag waar zij hoorde, namelijk als vraag van opportuniteit. Juist bij internationale misdrijven is het onwenselijk dat procedures bij verstek worden gevoerd. Ook van de twee andere gronden voor rechtsmacht hoeft niet veel te worden verwacht. De in artikel 2, lid 1 onder b WIM genoemde rechtsmachtvoorwaarde vormt een toepassing van het passieve nationaliteitsbeginsel, zoals dit momenteel ook reeds is terug te vinden in de Wet Oorlogsstrafrecht en de Uitvoeringswet Folteringverdrag. De in artikel 2, lid 1 onder c WIM genoemde voorwaarde voegt zo goed als niets toe aan dat wat reeds bereikt kan worden met artikel 5 Sr.

In oktober gaf Nederland voor het eerst rechtshulp aan het Rwanda-tribunaal. De overleveringskamer van de Rechtbank 's-Gravenhage achtte op 16 oktober 2001 de overlevering van een verdachte toelaatbaar. Tot slot is nog vermeldenswaard dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens de klacht van Milosevic tegen Nederland niet-ontvankelijk verklaarde, omdat de nationale rechtsmiddelen in Nederland niet waren uitgeput.⁴¹ Weliswaar was een kort geding tegen de Staat gevoerd,⁴² maar het beroep bij het Hof Den Haag werd door Milosevic ingetrokken. De President van de Haagse rechtbank had in kort geding de verplichtingen die op Nederland rusten op grond van het zetelverdrag over het Joegoslavië-tribunaal van een zodanig hoge orde geacht dat hij zich onbevoegd achtte van de vordering kennis te nemen. We zullen dus nog even moeten wachten op een uitspraak van het Hof over de principiële vraag welke verplichtingen op grond van het EVRM

op Nederland als gaststaat van internationale straftribunalen rusten.

Internationale straftribunalen

De tribunalen voor Rwanda en het voormalige Joegoslavië hebben het afgelopen jaar hun werk onverminderd voortgezet. Het gaat het bestek van deze kroniek te buiten om op alle zaken in te gaan.⁴³ De zaak Milosevic mag echter niet ontbreken. Het Tribunaal is door de verdachte kennelijk in verlegenheid gebracht omdat hij zelf zijn verdediging wil voeren. Het heeft elke schijn van een oneerlijk proces willen vermijden en Milosevic drie amici curiae toegewezen.⁴⁴ De drie 'vrienden van het Hof' gelden niet als raadslieden van de verdachte, maar moeten de Trial Chamber bijstaan. Zij stellen zich tot dusver terughoudend op en springen in waar de verdachte steken laat vallen. Inmiddels maakt het Tribunaal zich om andere redenen zorgen over de voortgang van het proces: in juli is de zaak tot stilstand gekomen wegens een slechte gezondheid van de verdachte.

Op 1 juli trad het Statuut voor het Internationaal Strafhof (ICC) in werking en opende het ICC formeel zijn deuren.⁴⁵ Het zal nog wel even duren voordat de eerste strafzaak wordt behandeld.⁴⁶ Voor 2003 staat eerst de stoelendans rond de benoemingen van rechters en aanklager op het programma. Onderwijl heeft de Amerikaanse regering haar strijd tegen het Internationaal Strafhof met ongekennde energie voortgezet. Als het niet om een zo belangrijk thema zou gaan zou men dit schamper als een gevecht tegen windmolens kunnen afdoen. Immers, de kans dat een Amerikaans onderdaan voor het Strafhof terecht zal staan, is toch al niet groot.⁴⁷ De Verenigde Staten hebben de door President Clinton gezette handtekening onder het ICC-Statuut weer ingetrokken. Daarna zijn de Verenigde Staten er in geslaagd de Veiligheidsraad te bewegen tot het aannemen van een resolutie, die verzoekt om ten aanzien van personen die onderdaan zijn van staten die het ICC-Statuut niet hebben geratificeerd en zijn ingezet ten behoeve van VN-missies tussen 1 juli 2002 en 1 juli 2003 geen onderzoek of vervolging te beginnen.⁴⁸ De Resolutie spreekt de intentie uit om jaarlijks het verzoek te herhalen. Er spreekt uit deze resolutie niet bijzonder veel vertrouwen in de objectiviteit en integriteit van het Hof en de aanklager. Een schrale troost is wellicht dat de Resolutie desondanks een erkenning vormt van het ICC, omdat de resolutie is gebaseerd op artikel 16 van het Statuut, dat reeds voorzag in een dergelijk verzoek. Genoemd artikel vormt een van de vele bepalingen in het Statuut die het functioneren van het Hof kunnen frustreren, belemmeren en bemoeilijken.⁴⁹

Voor al bedoeld voor consumptie voor de Amerikaanse thuismarkt is de enigszins hoogdravend geformuleerde American Service-Members' Protection Act.⁵⁰ In de considerans wordt er op gewezen dat indien Amerikanen terecht zouden moeten staan voor het ICC, zij niet de rechten zouden kunnen genieten die hen toekomen op grond van de Bill of Rights en de Grondwet, zoals het recht op berechting door een jury. De wet verbiedt samenwerking met het ICC en met staten die met het Hof samenwerken (section 3005). Section 3006 verbiedt militaire samenwerking met landen die het Hof ondersteunen. Van deze sanctie zijn onder andere de NAVO-landen weer uitgesloten. Overigens geven de sections 3003 en 3004 de president in tal van omstandigheden het mandaat om toch met het ICC samen te werken en geen sancties te treffen. Veel schrik heeft section 3008 aangejaagd die aan de president de bevoegdheid geeft 'to use all means necessary and appropriate to bring about the release' van Amerikaanse onderdanen. Alhoewel de gegeven bevoegdheid zeker zeer ruim is, lijkt me het niet zinvol te vervallen in wilde speculaties. De wet kiest in eerste instantie voor legale middelen om het beoogde doel te bereiken, zo mag de Amerikaanse regering zelfs voor het ICC verschijnen als dat dienstig is om de invrijheidsstelling van een Amerikaan te bewerkstelligen.

De tribunalen van Sierra Leone en Oost-Timor hebben hun werk aangevangen.⁵¹ Anders dan de tribunalen voor Rwanda en het voormalige Joegoslavië worden zij deels door lokale rechters bezet. Een van de andere opmerkelijke verschillen met de Statuten van de huidige ad hoc tribunalen is dat er voor de statengemeenschap geen verplichting tot samenwerking in is opgenomen. Beide tribunalen hebben slechts financiering voor een beperkte periode verworven. Desalniettemin slaagde de Oost-Timorese rechter er in in de belangrijke Los

Palos-zaak vonnis te wijzen tegen tien verdachten waarbij gevangenisstraffen werden opgelegd tussen 4 en ruim 33 jaar.⁵² De Verenigde Naties braken de onderhandelingen met Cambodja over de oprichting van vergelijkbare tribunalen aldaar af.

Op 14 februari 2002 behaalde Congo voor het Internationaal Gerechtshof een glorieuze overwinning op de voormalige kolonisator België. Het Hof bepaalde dat de uitvaardiging en circulatie van het aanhoudingsbevel tegen de minister van Buitenlandse Zaken van Congo een schending van de immuniteit van de betrokkene betekende en dat België het diende in te trekken.⁵³ Alhoewel het Hof zich formeel nauwelijks uitspreekt over de vraag of België op grond van het volkenrecht universele rechtsmacht mocht claimen, bevat de uitspraak tussen de regels door veel opmerkingen over dit thema. Het Hof gaat zelfs zover dat het zich uitspreekt over de immuniteitenkwestie, aannemende dat België 'had jurisdiction under international law to issue and circulate the arrest warrant.'⁵⁴ Doordat het Hof in casu niet heeft beslist over de toelaatbaarheid van universele rechtsmacht, heeft zijn oordeel dat een aanhoudingsbevel tegen Ministers van Buitenlandse Zaken ontoelaatbaar is betrekking op alle strafvervolgingen, ongeacht op welk rechtsmachtsbeginsel deze zijn gestoeld.

Naar aanleiding van de zaak Congo-België rijst de vraag welke handelingen nog wel toegelaten zijn. Het Hof stelt in paragraaf 70 over het aanhoudingsbevel immers dat 'the mere issue violated the immunity which Mr. Yerodia enjoyed.' Yerodia is nooit gearresteerd, ondervraagd of aangehouden, wel heeft hij afgezien van reizen naar het buitenland uit vrees voor aanhouding. Is dat laatste iets waarvoor België ter verantwoording dient te worden geroepen? In de ogen van het Hof wel, ondanks het feit dat een eventuele arrestatie de verantwoordelijkheid van een derde staat zelf is, ook al doet deze dat op Belgisch verzoek. Dit roept de vraag op of opsporingshandelingen die zonder dat de betrokkene daar last van heeft en zonder dat tegen hem een aanhoudingsbevel is uitgevaardigd nog wel zijn toegelaten.⁵⁵ Temeer daar het Hof nadrukkelijk het Belgische argument heeft verworpen dat het aanhoudingsbevel als zodanig buiten België niet zelfstandig tot aanhouding kan leiden. Ook ten aanzien van de personen die immuniteit kunnen claimen bestaat onduidelijkheid. Dit wordt mede veroorzaakt doordat het Hof België veroordeelde, ondanks het feit dat ten tijde van het uitvaardigen van het aanhoudingsbevel en ten tijde van de uitspraak van het Hof betrokkene geen minister van Buitenlandse Zaken (meer) was. Kennelijk ontleent iemand uit functie ook nog een immuniteit aan zijn voormalige betrekking. Voorts geeft ook het gemak waarmee het Hof staatshoofden, ministers van buitenlandse zaken en diplomaten een absolute immuniteit toekent reden te veronderstellen dat het de kring nog wel wijder zou kunnen (of willen) trekken.

Besluit

Veel van de indrukwekkende hoeveelheid wetgeving heeft op de keper beschouwd toch meer een symbool-karakter dan dat verwacht mag worden dat er een werkelijke invloed op het recht in de praktijk vanuit gaat. Dit geldt vooral voor de Europese Unie en de anti-terroriswetgeving. In het huidige tijdsgewricht doet het er kennelijk niet zo zeer toe of een maatregel een middel is tegen de kwaal, maar dat men in ieder geval denkt of wil denken dat zulks zo is. Veel 'problemen' van Europees strafrecht laten zich definiëren als institutionele problemen. Als Europa beslist dat het strafrecht Europees moet, dat er een Europese strafrechter, officier van justitie en politie dient te zijn, dan volgt de noodzaak van Europese wetboeken van Strafrecht en Strafvordering automatisch. Die beslissing wordt niet genomen en zo ontwikkelt het Europees strafrecht zich fragmentarisch, inconsistent, inefficiënt, ondemocratisch, ontoegankelijk en onsamenvattend. Aldus rijzen er gevaren voor een efficiënte rechtshandhaving en rechtswaarborgen voor burgers.

In het uni-strafrecht, de strafrechtelijke samenwerking en de terrorismebestrijding is het de facto vrijwel uitgesloten schendingen van mensenrechten voor te leggen aan toezichthoudende organen. Dit is er op terug te voeren dat de samenwerking van staten dogmatisch nog niet wordt gezien als een voor de naleving van mensenrechten relevante gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Voor wat betreft de vervolging van internationale misdrijven zijn het afgelopen jaar flinke stappen terug gezet. Feitelijk doen staten niet veel meer dan hun eigen stoepje schoonvegen en Nederland sluit met de WIM uit dat het veel aan strafvervolging zal kunnen doen. In dat licht is de Amerikaanse strijd tegen het ICC weliswaar overtrokken, maar desondanks niet gunstig voor de ontwikkeling van een internationaal strafrecht. Ik sluit niet uit dat al met al het afgelopen jaar een periode van stilstand is ingeluid. Ook zonder dat de Amerikaanse regering het dwarsboomt zal het ICC zich de komende jaren vooral bezig moeten houden met allerlei preliminaire vragen van meer volkenrechtelijke aard, alvorens toe te komen aan de behandeling van 'echte' strafzaken. Het Statuut voor het Internationaal Strafhof bevat immers meer mogelijkheden voor staten om niet samen te hoeven werken met het ICC dan verplichtingen om zulks wel te doen.

Prof. mr A.H. Klip

NOTEN

1. [Terug](#)
Verordening 2580/2001 van 27 december 2001 inzake specifieke beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen het terrorisme, PbEG 2001, L 344/70; Gemeenschappelijk Standpunt van 27 december 2001 inzake terrorismebestrijding, PbEG 2001, L 344/90; Gemeenschappelijk Standpunt van 27 december 2001 betreffende de toepassing van specifieke maatregelen ter bestrijding van het terrorisme, PbEG 2001, L 344/93.
2. [Terug](#)
Zie EHRM, SEGI et autres, 6422/02 en GESTORAS PRO-AMNISTIA et autres, 9916/02, 23 mai 2002. Beide klachten waren gericht tegen alle vijftien lidstaten van de Europese Unie.
3. [Terug](#)
Zie Ordonnance du Président du Tribunal, 7 mai 2002, T-306/01, waarin de president geen grond zag voor het nemen van voorlopige maatregelen.
4. [Terug](#)
M. Delmas-Marty en J.A.E. Vervaele (eds.), The Implementation of the Corpus Juris in the Member States, Vols. I-IV, Intersentia 2000/ 2001.
5. [Terug](#)
Kamerstukken II 2001/02, 22 112, nr237. Zie voorts Commentaar op het groenboek inzake de instelling van een Europese officier van justitie van de Permanente Commissie van deskundigen in internationaal vreemdelingen-, vluchtelingen- en strafrecht, CM02-06, 31 mei 2002.
6. [Terug](#)
C.J.C.F. Fijnaut en M.S. Groenhuijsen, Een Europees Openbaar Ministerie: kanttekeningen bij het Groenboek, NJB 2002, p. 1234-1241.
7. [Terug](#)
Formeel is het nog steeds in-existent en nog niet gepubliceerd in het Publicatieblad. Bij het afsluiten van deze tekst op 1 augustus was de mij bekende recentste versie er een van 28 mei 2002.
8. [Terug](#)
R. Blekxtoon, Europees arrestatiebevel, NJB 2002, p. 1058-1061; J.M. Reijntjes, Europees aanhoudingsbevel, NJB 2002, p. 712-713; S.A.M. Stolwijk, Een Europees arrestatiebevel, DD 2002, p. 101-105.
9. [Terug](#)
Besluit van 28 februari 2002, PbEG 2002, L 63/1 van 6 maart 2002.
10. [Terug](#)
Gert Vermeulen (ed.), Aspecten van Europees formeel strafrecht, Maklu Antwerpen-Apeldoorn 2002 (495 blz) en Gert Vermeulen (ed.), Aspecten van Europees materieel strafrecht, Maklu Antwerpen-Apeldoorn 2002 (517 p.). Zie ook Jean Pradel en Geert Corstens, Droit pénal européen, Dalloz Paris 2002, 2e édition (609 p.).
11. [Terug](#)
Verzoek van het Oberlandesgericht te Keulen van 30 maart 2001 om een prejudiciële beslissing in de strafzaak tegen Hüseyin Gözütok, zaak C-187/01, PbEG 2001, C 212/10 en Verzoek van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Veurne van 4 mei 2001 om een prejudiciële beslissing in de Strafzaak tegen Brügghe Klaus Hans Fritz, burgerlijke partij: Leliaert Benedikt, zaak C-358/01, PbEG 2001, C 348/15.
12. [Terug](#)
EHRM, 8 november 2001, Sari tegen Turkije en Denemarken, 21 889/93.
13. [Terug](#)
Nationale ombudsman, 21 mei 2002, rapportnummer 2002/156.
14. [Terug](#)
HR 18 december 2001, NbSr 2002, 35.
15. [Terug](#)
Een zelfde figuur bestaat bij de uitlevering terzake van een delict waarop in de verzoekende staat de doodstraf kan worden opgelegd, zie art. 8 Uw.
16. [Terug](#)
Zie R. Blekxtoon, Amerikaanse uitleveringen, NJB 2002, p. 849-850 en voorts T. Schalken, De minachting voor ons eigen rechtssysteem, Advocatenblad 2002, p. 150-153.
17. [Terug](#)
Zie par.4 van de Notawisseling van 11 juli 1991: 'The Government of the Kingdom of the Netherlands shall consider the present exchange of notes as sufficient guarantee as required under its domestic legislation to enable the extradition of Netherlands citizens in accordance with the Extradition Treaty and its extradition law. This means that the Kingdom of the Netherlands will not require additional assurances on this point in individual cases.'
18. [Terug](#)
97th Congress, 1st session, Senate Treaty Document No.97-7, Extradition Treaty with the Kingdom of the Netherlands, p. VI, alsmede Senate Executive Report No.97-33, p. 2-3 en 6-7, voorts Kamerstukken II 1981/82, 17 122 (R1193), nr1, p. 6.
19. [Terug](#)

EHRM, 16 oktober 2001, Einhorn tegen Frankrijk, 71 555/01. In deze zaak waren de Amerikanen zelfs bereid hun eigen wetgeving te wijzigen om zo te voldoen aan de Franse eisen voor een nieuwe behandeling na een verstekprocedure (ja, ook in Amerika bestaat dat) in Pennsylvania; EHRM, 7 maart 2001, Nivette tegen Frankrijk, 44 190/98; EHRM, 16 april 2002, Peñafiel Salgado tegen Spanje, 65 964/01. Daarentegen verklaarde het Hof een klacht tegen uitlevering naar China ontvankelijk, ondanks diverse Chinese garanties, en doet het momenteel nader onderzoek, zie EHRM, 11 januari 2002, Yang Chu Jin tegen Hongarije, 58 073/00.

20. [Terug](#)

Besluit van 15 december 1999, Stb. 1999, 549.

21. [Terug](#)

Trb. 2002, 18.

22. [Terug](#)

Trb. 2002, 30.

23. [Terug](#)

Gedeeltelijk wordt dit reeds meegenomen in de wijzigingen die ingevolge de goedkeuring van het Verdrag betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Lid-Staten van de Europese Unie van 29 mei 2000 (Trb. 2000, 96) zijn ingediend, zie Kamerstukken II 2001/02, 28 351, nrs 1-4.

24. [Terug](#)

Zie ook al BRvC, 17 februari 1947, NJ 1947, 87. Zie echter W.N. Ferdinandusse, J.K. Kleffner en P.A. Noll kaemper, Origineel of reproductie? Internationale strafbaarstellingen in de Nederlandse rechtsorde, NJB 2002, p. 341-349, die betogen dat de HR ook een andere koers had kunnen varen.

25. [Terug](#)

HR 18 september 2001, LJN: AB1471, overweging 8.5. Opmerkelijk is dat de Duitse hoogste rechter het bestaan van een aanknopingspunt met Duitsland oorspronkelijk als eis stelde maar deze heeft laten vallen. Zie BGH, Urt. v. 21.2 2001 - 3 StR (OLG Düsseldorf), NStZ 2001, p. 658.

26. [Terug](#)

Kamerstukken II 1986/87, 20 042, nr 3, p. 5-6. Zie ook het antwoord dat de Nederlandse delegatie gaf op vragen van het Anti-Foltercomité, CAT/ C/ SR.47, par.77, p. 14. De reden hiervoor was gelegen in de opvatting van de Nederlandse regering dat zij het passief nationaliteitsbeginsel ongelukkig geredigeerd achtte, zie Kamerstukken II 1986/87, 19 617 (R 1312), nr 8, p. 5.

27. [Terug](#)

R. van Elst, Universele rechtsmacht over foltering: Bouterse en de decembermoorden, NJCM-bulletin 2002, p. 217. Zie ook A.H. Klip, Strafrechtelijke reactie op ernstige schendingen van mensenrechten in het buitenland, in: C.H. Brants et al, Er is meer, opstellen over mensenrechten in internationaal en nationaal perspectief, Utrecht 1996, p. 95-98.

28. [Terug](#)

Tweede periodieke rapport van de Nederlandse regering aan het Anti-Foltercomité van 14 april 1994, CAT/C/25/Add.1, par.43, p. 11-12.

29. [Terug](#)

A.Beijer, A.Klip, M. Oomen, M. van der Spek, Opsporing van oorlogsmisdrijven, 2002, Pompereeks deel 36, 100 p.

30. [Terug](#)

Kamerstukken II 2001/02, 28 317, nr 1.

31. [Terug](#)

Zie Initiatief van het Koninkrijk der Nederlanden met het oog op de aanneming van een besluit van de Raad tot instelling van een Europees netwerk van aanspreekpunten inzake personen die verantwoordelijk zijn voor genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven, PbEG 2001, C 295/7.

32. [Terug](#)

Het Statuut zelf was reeds goedgekeurd bij Rijkswet 5 juli 2001, Stb. 2001, 343.

33. [Terug](#)

Rijkswet van 20 juni 2002 tot uitvoering van het Statuut voor het Internationaal Strafhof met betrekking tot de samenwerking met en bijstand aan het Internationaal Strafhof en de tenuitvoerlegging van zijn strafvonnissen, Stb. 2002, 314, inwerking getreden op 1 juli 2002, Stb. 2002, 315.

34. [Terug](#)

Wet van 20 juni 2002 tot aanpassing van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten aan de Uitvoeringswet Internationaal Strafhof, Stb. 2002, 316, inwerking getreden op 8 augustus 2002, Stb. 2002, 317.

35. [Terug](#)

Regels met betrekking tot ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, Kamerstukken II 2001/02, 28 337, nrs 1-4.

36. [Terug](#)

Zie onder sub 7 a, b, c en d, sub 8 , sub 13 , sub 14 .

37. [Terug](#)

Het betrof een vliegtuigkaper die met een gekaapt vliegtuig op Schiphol landde. Zie Rb Haarlem, 6 juni 1974, 74 International Law Reports 1987, p. 162 en 6 Netherlands Yearbook of International Law 1975, p. 370.

38. [Terug](#)

Zie par. 141 Conclusie AG Keizer: 'Aan deze zienswijze is het voordeel verbonden dat buiten twijfel blijft dat, ook indien de verdachte zich niet in Nederland bevindt, wel opsporingsactiviteiten kunnen worden verricht.' Zie ook Bruce Broomhall, Towards the Development of an Effective System of Universal Jurisdiction for Crimes Under International Law, 35 New England Law Review 2001, p. 419: 'It would be preferable to enable authorities to open an investigation of a suspect absent from the investigating state's territory, with the aim of requesting extradition (...).'

39. [Terug](#)

Zie voorts A.H.J. Swart, De berechting van internationale misdrijven, Utrecht 1996, p. 24; A.H. Klip en A.H.J. Swart, Uitsluiting en strafvervolgung van asielzoekers verdacht van internationale misdrijven en het schenden van mensenrechten, in: Ongebogen recht, Opstellen aangeboden aan prof. dr. H. Meijers, SDU Den Haag 1998, p. 159-173.

40. [Terug](#)

Hof Amsterdam, Beschikking van 4 januari 1995, rekestnummer 578/94. Zie voorts C. Ingelse en H. van der Wilt, De Zaak Pinochet. Over universele jurisdictie en Hollandse benepenheid, NJB 1996, p. 280-285.

41. [Terug](#)

EHRM, 19 maart 2002, Milosevic tegen Nederland, 77 631/01, zie NJB 2002, p. 947.

42. [Terug](#)

Rb. Den Haag, 31 augustus 2001, ELRO-nummer: AD3266, zaaknr: KG 01/975.

43. [Terug](#)

Ik verwijs naar André Klip en Göran Sluiter, Annotated Leading Cases of International Criminal Tribunals, Intersentia Antwerpen. Recent verscheen deel IV (ICTY 1999-2000), op het programma staan deel V (ICTY 2000-2001) en deel VI (ICTR 2000-2001).

44. [Terug](#)

ICTY, Order Inviting Designation of Amicus Curiae, Prosecutor v. Milosevic, Case No. 99-37-PT, 30 August 2001.

45. [Terug](#)

Zie over de positie van gaststaat Nederland het zeer informatieve werk van G.A.M. Strijards, Een permanent strafhof in Nederland, Tweede vermeerde druk, Den Haag 2001 (354 p.).

46. [Terug](#)

Zie over de feiten waarvoor het strafhof bevoegd is het Tilburgse proefschrift van M. Boot, Nullum Crimen Sine Lege and the Subject Matter Jurisdiction of the International Criminal Court, School of Human Rights Series No.12, Intersentia 2002 (708 blz) en voorts William A. Schabas, Genocide in International Law, Cambridge University Press 2000 (624 p.).

47. [Terug](#)

De Verenigde Staten zouden ook in een verdrag (of notawisseling) met gaststaat Nederland dit 'risico' kunnen inperken.

48. [Terug](#)

Security Council Resolution 1422 (2002), 12 July 2002.

49. [Terug](#)

Zie alleen al hoe ruimhartig staten hun medewerking mogen weigeren als het om de nationale veiligheid gaat: Herwig Roggemann en Petar Sar evi (Eds.), National Security and International Criminal Justice, Kluwer Law International 2002 (230 p.).

50. [Terug](#)

Zie Senate of the United States, 107th Cong., 2d Sess., H.R. 4775. Voorts K. Brölmann en G. den Dekker, De Verenigde Staten als volkenrechtelijk koorddanser, NJB 2002, p. 1246-1247.

51. [Terug](#)

Zie Statute of the Special Court for Sierra Leone, 16 January 2002. United Nations Transitional Administration in East Timor Regulation No. 2000/15 of 6 June 2000 on the Establishment of Panels with Exclusive Jurisdiction over Serious Offences.

52. [Terug](#)

Dili District Court, Special Panel for Serious Crimes, Judgment, Case No. 09/2000, 11 December 2001.

53. [Terug](#)

International Court of Justice, Judgment 14 February 2002, Case Concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of Congo v. Belgium).

54. [Terug](#)

Zie par. 46. Terecht wijzen de Joint Separate Opinion Judges Higgins, Kooijmans and Buergenthal en de Dissenting Opinion Judge ad hoc Van den Wyngaert op de zwakte in deze redenering. Immers als het Hof de vragen in logische volgorde zou hebben beantwoord, was het wellicht niet toegekomen aan de immuniteit.

55. [Terug](#)

Zie ook Dissenting Opinion Judge ad hoc van den Wyngaert, par. 75.